

65 *peléška* komúrka; *uobžerný* hltavý, žravý – 66 *skrovny* skromný – 67 *priezny* přející – 68 *lehci* lehkomyšlní – 69 *blekotnosti ostali* povídavost opustili, zanechali – 70 *súžili* omezili; *stráž trpednosti* strážce trpělivosti – 71 *sprotnost* prostota; *o dvojení* o obojetnosti; *neustavičný* nestálý – 72 *v nraievech* v mravech – 73 *k svrchované výsosti* k nejvyšší dokonalosti; *okruhla činiš* ohlazuješ – 79 *chod chůze* – 81 *nepředložim* nepostavím na prvé místo

83 *tvárny* sličný – 86 *ustavičienstvie* stálost – 88 *žizn* uspokojení, osvěžení – 89 *potřboval* žádal – 95 *úradové* úkoly, povinnosti – 96 *dielce* dílko, dílo

98 *povědě* povím – 106 *sstrčen* shozen – 109 *povědě* povím – 110 *držěti* zachovávat – 112 *všejeden* jediný

JMĚ O SV. PAVLE

Tato skladba, známá též pod názvem *Vidění* nebo *Apokalypsa sv. Pavla*, dochovala se v českém zpracování v souvislosti s t. zv. Listem s nebe, jenž důrazně přikazuje zachovávaní nedělního klidu. Vzbuzuje zájem líčením muk očistcových a pekelných, jež později u nás popularisovalo hlavně Jiříkovo vidění, a proto byla také zařazena jako nejstarší známý český text tohoto druhu, neboť pochází ještě ze 14. století. (Řecký originál vznikl snad již ve 3. století a v 6. byl přeložen do latiny.)

TUTO SE POČÍNÁ JMĚ O SVATÉM PAVLE A O SVATÉM MICHAELI ARCHANJELOVI

Tieže jeden mistr, kto j' najprvé vyprosil na boze, aby duše odpočinutie měly u pekle. Odpovedá a řka: Svatý Pavel a svatý Michal archanjel, kdyžto jsta přišla do pekla. Nebo chtěl buoh, aby svatý Pavel viděl muky pekelné, aby tiem více miloval radost nebeskú a rozkoš rajskú, ješto mu jest ukázána. Kdyžto jest vzdvižen
5 byl do třetieho nebe, potom ve hnutí oka tržen jest v strastné miesto, kdežto nebieše světlo, jedno tma a truchlost a žalost.

A tu bieše řeka ohněná vrúcie, její klokoče vzvřiechu až do nebe, a ta slóve Cochitus. Druhá slóve Bacheron, třetie Styx, čtvrtá Flegeton. Potom viděl svatý Pavel před vraty pekelnými dřievie ohněné a na tom biechu hřiešníci, někteří za nohy, někteří za ruce, někteří za jazyk, někteří za ramena, někteří za hrdlo visiechu.
10 Potom viděl svatý Pavel v jiném miestě oheň hořiece čtyřmi prameny a v tom ohni mnoho dúš. Ty rozličné muky trpiechu, jedny horkost, druhé zimu, třetie oheň, čtvrté v horúci pec sáziechu. To sú ty, ješto sú pokánie neplnily na tomto světě: jedny pláči, druhé se smějí, třetie smrti prosie a nemohú umřieti. A bieše tu jeden
15 črv, ten mnoho hlav mějieše, tisíc očí a tisíc zubóv, v každé hlavě mnoho očí a mnoho zubóv jako ostrých mečov. A vše usta otvořiv, zlostných duše požieráše, zlých rádec a proradec a zlodějov a mnoho jiných. A v té řece ohněné jedni brodie do kolenú, jiní do pása a jiní do hrdla a někteří do úst a jiní až do očí. I zaplaka svatý Pavel a vzdechna otázka anděla řka: „Kteří sú to, ješto do kolenú brodie?“ An jemu
20 odpovědě řka: „Tu jsú rozliční násilníci a škodní pochlebníci a šepači a lestní řečníci a také lestní páni. Ti, ješto do pása stáchu, to sú smilníci, cizoložníci, a ti, ješto němé hřiechy plodie, a také ti, ješto sú hřešili tělem božím a jeho krví, a ti, ješto se nezpovedali až do smrti.“ Vece jemu anjel: „Ti, ješto stojie do úst, to sú

25 ti, ješto plodie sváry a svády mezi lidmi, a lžové a všeckni, ješto božieho slova neradi poslúchají a jiným překážejí a ješto sú nepokojní.

Potom viděl jámu plnú muží a žen a jich jazyky hadové jediechu a vždy volá-
chu řkúce: „Smiluj se nad námi, synu Daviduov!“ I zaplaka svatý Pavel a řka anje-
lovi: „Kteří sú toto páni?“ Anjel vece: „To sú ti, ješto nevěrie u buoh a milosrden-
stvie nemají.“ I vece svatý Pavel: „Kak je tato jáma hluboká?“ Anjel jemu odpo-
30 vědě: „Propast jest, nebo nikte jejie hlubokosti vypraviti nemož.“ Když to uzře
svatý Pavel, smúti se a zaplaka. Anjel jemu vece: „Proč pláčeš? Tito sú, ješto je
buoh vykúpil svú svatú krví a dal každému svobodnú vůli a čas pokánie.“ Potom
viděl řeku ohněnú a v ní biechu mužie a ženy, jedúce své jazyky, a črvie okolo
nich jedúce je. Vece anjel Pavlovi: „Toto sú bohatici, ješto sú se nad chudinú
35 nesmilovali a plodili smilstvo a lichvu a cizoložstvo.“ Potom uzře v jiném miestě
zed ohněm horúci a v ní biechu ženy, ještě jediechu své jazyky. To sú kúzedlnice
a svódnice. Opět viděl muže a ženy černé; i vece anjel: „To sú ti, ješto plodie hříechy
proti přirození, muž s ženú podlé obyčeje skotského.“ Potom viděl dievky černé
a podlé nich čtyři čerty s horúcími řetězy a těmi jich tělo tepiechu. I vece jemu
40 anjel: „To sú lstivé dievky, ješto sú nechovaly čistoty.“ Potom viděl muže a ženy,
a ti mějiechu krmi sladkú v ustech a nemožiechu jie jiesti. I vece jemu anjel:
„To sú ti, ješto postov nedrželi. A opět v jiném miestě viděl ženy, ješto mějiechu
rúcho z smoly a z síry, a hadové a červie dráchu je svými paznohty. I vece anjel:
„To sú ty ženy, ješto sú své děti zatratily nebo zdávily nebo utopily.“ A čtyřie
45 ďáblí okolo nich, lajíce jim a řkúce: „Hoře vám, jež ste pohrděly synem božím,
jenž vy svú krví vykúpil.“

I zaplaka svatý Pavel a řka: „Hoře hříešníkóm! Čemu ste se narodili?“ Anjel
vece: „Co pláčeš, Pavle? Zdas nevidal věčích múk pekelných? Pojď za mnú, uzříš
sedmkrát věčie těchto.“ I pokáza jemu kád sedmi pečeti zapečetěnú. I otvoří
50 anjel tu kád i vynide z té kádi smrad veliký, horší pekla. I vece jemu anděl: „Ktož-
kolivěk bude puštěn v tuto kád, viec nebude jeho pamět před bohem.“ A to sú ti,
ješto nejsú křtěni a ješto nevěrie v otce, v syna i v ducha svatého a ješto nevěrie,
by buoh člověčstvie přijal, a nevěrie, by jim bylo z mrtvých vstáti. A jest ta kád
tak hluboka, jako ot nebe až do země. A když by ta kád otvořena, uslyšán jest zvuk
55 veliký jako hřímota.

Svatý Michal a svatý Pavel vezřesta vzhóru i uzřesta, ande sedm ďáblóv
nesú hříešnú duši s velikým pláčem a všickni anděli voláchu řkúce: „Vé, vé, vé,
hubená duše, ežs činila zlé na zemi!“ Potom vzemše ji ďáblí, uvrhu ji u věčnú
tmu, kdežto jest pláč a skřípěnie zubóm. Anjel vece: „Věříš-li, Pavle, že kak člověk
60 činí, takúž odplatu vezme?“ Pavel vece: „Věři.“ Potom anjeli boží poněsú duši
pravú do nebes, zpievájice a veseléce se a řkúce: „Ó blahoslavená duše, ó šťastná
choti božie, vesel se dnes s hospodinem, nebos plnila vůli boží.“ Potom uslyšechu
křik veliký, jako by se veš svět bořil. A syn boží sstupuje s nebe a na něm drahá
koruna. Tehdy vše duše vzvolachu řkúce: „Ach, smiluj se nad námi, nebo jest
65 nám probytečno přištie tvé!“ Vece jim hospodin: „Proč prosíte ote mne odpočinu-

tie, a vy ste nič dobrého neučinili? Co ste pro mě trpěly? Já sem za vy ukřižován, kopím proklán, hřebími provrtán umřel. Nevykúpil sem vás stříbrem ani zlatem, ale svú vlastní krví. Vy ste byli zloději, lakomí, pyšní, závistiví, lžové, smilníci, a svú vůli ste měli v své žádosti.“ Tehdy opět duše vyzvolachu řkúce: „Smilujte se nad námi, svatý Michale a svatý Pavle, prosta za ny hospodina!“ Tehdy vece svatý Michal: „Nenie plače a já budu plakati s vámi a všickni anjeli a s vámi Pavel, aby se buoh smiloval a dal vám polehčenie.“ Uslyšavše to duše, ješto biechu v mukách, vyzvolachu jedniem hlasem řkúce: „Smiluj se nad námi, synu Davidóv!“ Hospodin vece: „Co ste dobrého učinili?“ Tehdy ihned svatý Michal a svatý Pavel a tisíc tisícóv andělóv padnú před synem božím prosiec, aby duše měly odpočinutie v neděli. Tehdy vece hospodin: „Najviece pro Michala a pro Pavla, a pro vše svaté, jižto mi ofěrují obět na zemi za živé i za mrtvé, dávaji odpočinutie také, aby odpočivali u mukách v sobotu od poledne až u pondělí do slunce vzhoda. Tehdy počechu se veseliti a volati ti, ješto biechu u pekle, a řkúce: „Požehnán jsi, Kriste, synu boží, žes ráčil nám dáti odpočinutie! Viece jest nám probytečen jeden den neděle, než všickni časové, co sme jich měli na zemi.“

A proto blahoslaveni sú všickni, kteříž ctie neděli; ti budú čiest mieti v nebesích s hospodinem věky věkoma. Amen.

Nadpis: *jmě vypravování (slovo) – 1 tieže táže se; na boze na bohu – 2 jsta přišla (duál) přišli – 5 ve hnutí oka v okamžiku; tržen jest vržen jest; strastné plné útrap, strašné (terribilem) – 6 jedno jenom*

7 ohněná ohnivá; klokoče vlny; vzvřiechu vařily se, s vřením vystřikovaly – 8 Cochitus, Bacheron, Styx, Flegeton v řeckém bájesloví čtyři řeky protékající podsvětím – 12 dúš duši – 15 črv drak – 16 otvorív otevřev – 17 rádec a proradec rádců a proradných lidí, zrádců – 20 šeptáč našeptavač – 22 plodie činí – 24 lžové lháři

26 muží mužů – 28 u buoh v boha – 30 nikte nikdo; vypraviti vypověděti – 31 smúti se zarmoutil se; ješto které – 33 črvie červi, draci – 38 podlé obyčeje skotského zvířecím způsobem – 39 podlé vedle – 40 nechovaly nezachovávaly – 46 vy vás

47 čemu proč – 49 věčie těchto větší nad tyto – 53 by přijal že přijal; by jim bylo vstáti že jim jest vstáti – 55 hřimota hřmění

56 vezřesta (duál) vezřeli, vzhledli; uzřesta (duál) uzřeli; ande jak – 57 vé běda – 58 ež žes; vzemše vzavše – 59 kak jak – 65 probytečno prospěšné; příštie příchod – 67 hřebími hřeby – 68 lžové lháři – 70 prosta (duál) proste – 71 nenie nyní – 77 ofěrují obětují – 78 také takové; vzhod východ – 82 čiest mieti část, podíl míti, účastniti se

ASENETH

Literatura náboženská neomezovala se ve středověku jen na díla vzdělavatelná a poučná, nýbrž zpracovávala horlivě i náměty rázu zábavného. K nim patří především rozmanitá apokryfní vyprávění o osobnostech známých se Starého i Nového Zákona, jež se snaží podat souvislé vyličení jejich života a zejména doplnit mezery, jimiž se vyznačují zprávy Písma o nich. Tak byl zpracován život Adama a Evy po jejich vyhnání z ráje, život Josefa Egyptského, mládí P. Marie i mládí Ježíšovo. Ve všech těchto povídkách, jež většinou vznikly již v prvých stoletích křesťanských, nacházíme prosté ovzduší všedního života, ale i zálibu v zázracích a nadpřirozených zjevech, což nás leckdy přibližuje ovzduší